

Mert ő a gazdagabb,
 Reá *ketten* várnak,
 Két zsellérlakója
 Nádfedeles háznak.

Édesapja ott áll
 Kis kertjük végében.
 Édesanyja fehér
 Kalácsot süt éppen.

H. I.

A visszatért Erdély.

Mikor most nemsokára két esztendeje visszatért Szent István koronájához a Felvidék egy része, Magyarország kormányzója az őt ünneplő közönségnek látnoki erővel, magyar szívének sugallatára ezt mondotta: „Álmodjatok még szebbeket!” Azóta ez a szebb álom is beteljesedett részben. Az álom egy részéből esodás valóság lett: Erdély északi része hazajött Szent István koronájához. Ez a valóra vált álom fűti, dobogtatja azóta is minden magyar szívét, kulesolja hálaadó imára minden magyar kezét.

Erdély: a magyar mult legszebb emlékeinek szentelt színhelye, magyar vágyaknak könnyes földje, regék és balladák különös hazája — Erdély egy része visszatért!

Örömtől elfátyolosodott szemünkkel szinte már látjuk is a csodálatos föld körvonalait, hegyeinek felséges zöldjét és szikláit, égbenyúló havasait, öreg, komoly városait, templomokat, temetőket, palotákat, várakat, gondba süppedt falvakat, — már látjuk a Kárpátok felpúposodott gerincét az ezeréves határokkal. Közben mintha már felénk zengenének a korán jött őszi szelek közül ódon templomok orgonái, harangjai, melyek eddig temetést, pusztulást zokogtak: húsz esztendő óta most szólalt meg ódon hangjaikon nemzedékek, évszázadok lelkével: — öröm.

Miénk újra a Kárpátok merész hegygerince s miénk alattuk az ősi határőrök népe, a székelység, mely átvészelte ezt a húsz esztendőt sokkal különb megpróbáltatások edzettségével vérében, ősztoeiben.

Miénk lett újra a Királyhágó, Magyarország és Erdély kapuja vadregényes tájaival. Miénk lett újra — hogy sorba szedjük a nagyobbakat — a varrottasáról híres *Bánffyhungad*, a Hunyadiak kedves várkastélyával, a hegykoszorúba zárt, kies *Beszterce*, a régi szász kerekedő város, a fejedelmi bölcstől ringató *Bethlen*, a fürdőjéről híres *Borszék*, Mikóváráról neves székely város: *Csikszereda*, hazajött a Mária-kegyhelyek gyöngye: *Csiksomlyó*, ahol huszonkét év után az idén tarthatták meg először az igazi magyar búcsút, *Csucsá*, az Erdélyt védő „székelyhadosztály” utolsó fészke és fellegvára, a két Szamos zugában épült szép város: *Dés*, az első magyar rovásírást őrző *Énlaka*, a Petőfi boldogságát befogadó *Erdőd*. De hazajött

Cserhalom (Kerlés) is, hol Erdély védőszentje, a Nagyváradon nyugvó Szent László mentett meg egy magyar leányt az őt elrabló kún vitéz fogságából, — a szép székely város, *Kézdivásárhely*. Hazajött Erdély szíve, az igazságos Mátyás király szülővárosa, *Kolozsvár* is. Egyik utcájában ma is áll az a nagyon szép kis palota, amelyben a legnagyobb nemzeti királyaink egyike napvilágot látott, s akinek személyében maga a magyar nemzet tette önmaga fejére Szent István koronáját. Ott áll a bronzba öntött szobra nem messze szülőházától, a város főterén s az idegen hatalom hiába vésett új felíratot a lángelméjű Fadrusz János remekművére. S a szép szobor mögött továbbra is ott áll az ötszázéves Szent Mihály-templom, amelyben valaha I. Ferdinánd követői vették át Zápolyai János özvegyétől a szent koronát. Menekült egyeteme most visszatér régi székhelyére, hogy a város továbbra is a magyar tudomány második fővárosa legyen.

Hazajött *Koltó*, ahol a legnagyobb magyar költők egyike, Petőfinek annyi halhatatlan költeménye született, *Mádfalva*, az 1764-i nagy székely ellenállás szomorú emlékü helye, *Máramarossziget*, Kelet-Magyarország legnagyobb forgalmú városa. Ujra a miénk Székelyföld fővárosa, *Marosvásárhely*, a nagy fejedelem, későbbi lengyel király, Báthory István várával, sok erdélyi országgyűlés színhelye volt e város. Hazajött a festői szépségű környezetben fekvő *Nagybánya* is, Hunyadi János palotájával, annyi nagy festőművésziünk festőiskolájával. *Nagykároly*, a Károlyiak ősi városa is visszakerült annyi szenvedés után, a vármegye (Szatmár) nagy szülöttje, Kölcsey Ferenc szobrával, melyet a románok ledöntöttek. A Rákóczi-szabadságharc bűsemlékü helye, *Nagymajtény* is hazajött. Közelében tette le a kuruc-sereg maradványa annyi csatában diadalmas fegyverét. Arany János szülővárosa, *Nagyszalonta* is legendás csonka tornyával.

Biharország fővárosa, Szent László városa, *Nagyvárad* is hazakerült. A nagy király várában töltötte gyermekkorát s itt alussza örök álmát is. Utána Zsigmond király is itt kívánt nyugalomra. Katolikus püspökségét is Szent László alapította. Régi székesegyháza előtt álló hatalmas bronzszobrát a románok eltávolították, most azonban hamarosan visszakerül méltó helyére.

Hazajött a Kárpátok egész keleti vonulata az annyi magyar vérrrel áztatott Borsai-, Borgói-, Gyimesi-, Ojtozi- és Tölgyesi-hágóval, a Hargita ékkövével, a Szent Anna-tóval, a Gyilkos-tóval együtt.

Rónaszék és *Parajd* sóbányája is magyar lett újra. Hazajött *Sepsiszentgyörgy*, a székelység egyik főhelye, híres székelymúzeumával, *Szamosújvár*, az örmények főhelye is, *Szászrégen*, az erdélyi szászok egyik szép kis városa.

Az elszakított alföldi vármegye névadó nagy városa, *Szat-*

márnémeti is visszakerült régi r. kat. püspökségével, hajdan Báthory-vára volt. Hazajött *Székelyudvarhely* is, Székelyföld egyik legfontosabb kulturális központja.

Hazajött *Zsibó* is, a Wesselényiek régi fészke, *Zilah*, a kedves szilágysági város, Ady Endre itt végezte a gimnáziumot.

Lelkünk bejárja most ezeket a hazajött helyeket, megáll egy pillanatra mindenütt, hogy útunk végére érve, megpihenjünk II. Rákóczi Ferenc hűséges íródeákjának szülőfaluja, a hazatért *Zágon* fölött. Talán a fejedelemmel bujdosó Mikes Kelemen diák lelke is ott bolyong most *Zágon* felett. Kétszázötven esztendeje éppen, hogy a zágoni házikóban meglátta a napvilágot. Azért a sok jóságért, becsületért, azért a sok keserű csalódásért és hontalanságért jutalmul őt is hazavezette most a Hadak útján Csaba királyfi...

De gazdaságilag is értékes dolgok kerültek ismét haza Erdély északi részével. Így Aknasugatagon só, Borpatakon (Szatmár vm.) aranyat és ezüstöt, Egeresen (Kolozs vm.) kaolint, Felsőbányán aranyat és ezüstöt, Hlobán érceket, Kapnikbányán ólmot és cinket, Kisbányán (Szatmár vm.) rezet, Korondon (Udvarhely vm.) aragonitot, Miszbányán (Szatmár vm.) rezet, Nagybányán aranyat és ólmot, Óradnán vasércet, Parajdon só, Szurdukon szenet, Tihón (Szilágy vm.) szenet és vasércet, Zsibón szenet bányásznak.

Beszéljünk-e Székelyföld kiváló fürdőhelyeiről, amelyek a nagyszerű környezetben mind régen várt kincsei Erdély visszakerült részének.

Vagy említsük a Kárpátok rengeteg erdőit, amelyek egész megnagyobbodott hazánkat ellátják bőven építő és tüzelő fával?

De túl a hazajött terület történelmi, irodalmi, gazdasági, politikai értékén, nekünk legnagyobb örömünk és nyereségünk mégis az, hogy hazajött végre, huszonnégy esztendei szenvedés, elnyomás, megalázás után az elszakított területek magyar lakossága, testvéreink, akiktől olyan galádul elszakítottak Trianonban. Ezek a most hazajött testvéreink sokra taníthatnak bennünket. Megtaníthatnak arra, hogy elnyomhatnak, kifoszthatnak, megalázhatnak bennünket, ha él bennünk a rendületlen hit, minden erőszak hiábavaló: az igazság diadalmasodik. De megtaníthatnak arra is, hogy huszonnégy évi elnyomás, kegyetlen üldözés sem bírta őket arra kényszeríteni, hogy megtagadják magyarságukat. Lelkükben égett a költő mondása: „*Ez a föld, melyen annyiszor apáink vére folyt, ez, melyhez minden szent nevet egy ezredév csatolt...*” Ez a tudat adott nekik hitet, erőt arra, hogy minden elképzelhető szenvedés között is rendületlenül megmaradtak helyükön s megtartottak minden rögüket magyarnak!

Mindnyájan emlékezünk még azokra a feledhetetlen napokra, amikor vitéz honvédeink bevonultak a visszacsatolt

területekre. Történelmünk legragyogóbb napjai lesznek ezek! Honvédeinket fellobogózott diadalkapukkal, utcákkal, lelkes örömmel, tárt karokkal várták. De talán legszebb ajándék mégis az volt részükről, hogy nemzeti imáinkat olyan lelkesen átérzéssel énekelték... zokogták a viszontlátás mámorában, mint magyar még kevésszer. Az ő ajkukon megelevenültek a Szózat örökszép szavai: „Hazádnak rendületlenül légy híve ó magyar...”

Vegyünk példát a hazajöttektől, tanuljuk meg tőlük a hit, hazaszeretet és kötelességteljesítés olyan értelmezését, amelyet ők példáztak a hosszú elnyomás alatt. Mert a magyar feltámadáshoz vezető út még nem ért célhoz, s ahhoz, hogy oda eljussunk, csak azon erényekkel lelkünkben mehetünk, amelyet most hazatért testvéreinktől kell megtanulnunk! S akkor, ha már minden magyar testvérünk hazajött, csakugyan elmondhatjuk majd Petőfivel:

*„Együtt vagyunk és együtt maradunk!
Nincsen erő, semmi hatalom, aki
Ismét széjjel bírná szakítani
Ölelkező karunk.*

Fiammal beszélek.

Jelige: Ojtozi szoros.

*Nem felhők azok, édes kis fiam,
A jó Isten most nem küld felleget.
Virágok nyílnak odafenn az égen,
Azok virulnak szép hazánk felett.*

*Dehogy, gyermekem, nincs ősz odakünn;
Most van a legszebb, tündér kikelet.
Tavasza borult a bús magyar világra,
Imádkozz szépen, tedd össze kezed.*

*Hogy miért sírok? Ne kérdezd, most, kincsem.
Jól esik sírni, azért sír anyád.
Szól a rádió, figyeljél csak szépen,
Hallgasd Csikországa szabadságdalát.*

*Hol van Csikországa? Nézd csak, kisfiacskám,
Ez itt a térkép. Rajta szép hazánk.
Ezek itt hegyek, magyar hegyek újra,
Mert a jó Isten lenézett reánk.*